

Marian Haisig (1908-1996)

Marian Haisig urodził się we Lwowie 31 maja 1908 r.¹ Tu uczęszczał do szkoły aż do roku 1918, kiedy wyjechał z rodzicami do Czortkowa, ponieważ jego ojciec jako urzędnik skarbowy otrzymał tam nową posadę. W Czortkowie M. Haisig ukończył szkołę średnią i w 1926 r. zdał egzamin dojrzałości w Gimnazjum im. J. Słowackiego. Jeszcze tego samego roku zapisał się na Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, gdzie studiował historię i geografię. Przyjęty na seminarium z nauk pomocniczych historii prof. Jana Ptaśnika przygotował pod jego kierunkiem pracę magisterską *Dzieje mennicy lwowskiej*. Już wówczas dał się poznać jako dobrze zapowiadający się badacz o niezwyklej akrybii, gdyż pracę powyższą oparł na niepublikowanych wcześniej archiwaliach z archiwów we Lwowie, Krakowie i Warszawie. Jednak pracy magisterskiej nie obronił u prof. J. Ptaśnika, który zmarł w 1930 r., ale w roku następnym u prof. Teofila E. Modelskiego, uzyskując tytuł magistra filozofii w zakresie historii.

W 1932 r. lub 1933 r. M. Haisig został mianowany asystentem wolontariuszem przy Katedrze Nauk Pomocniczych Historii Uniwersytetu Lwowskiego²; gdzie oprócz uzupełniania pracy magisterskiej i przygotowywania jej do druku zajmował się porządkowaniem wielkiego zbioru sfragistycznego. Dwa lata później został starszym asystentem we wspomnianej Katedrze, gdzie kontynuował prace inwentaryzacyjne przy zbiorze pieczęci. Rozpoczął też badania naukowe tego zbioru, przygotowując na jego podstawie pracę doktorską *Bolesław Podczaszyński, sfragistyk i archeolog oraz jego zbiór*, która powstawała pod kierunkiem prof. T. E. Modelskiego. Po uzyskaniu promocji na doktora nauk filozoficznych w 1936 r. pracował nadal na Uniwersytecie w charakterze starszego asystenta³. Wówczas też rozpoczął prowadzenie samodzielnych ćwiczeń z paleografii, dyplomatyki i sfragistyki⁴. W latach 1935-1938 M. Haisig podjął się też pierwszych badań z dziedziny sfragistyki i heraldyki miast polskich (oraz wybranych miast obcych). W latach 1936-1939 odbył liczne podróże do Francji,

¹ Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego (dalej cyt.: AUWr.), Dział Kadr RK-120, Haisig Marian s. Ludwika, k. 1. W tym miejscu pragnę też podziękować wszystkim osobom, których życzliwość ułatwiła mi zebranie materiałów w czasie prowadzonych we Wrocławiu kwerend. W szczególności słowa podziękowania kieruję do Pana Roberta Forysiaka-Wójcińskiego z Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu.

² AUWr., Dział Kadr RK-120, Haisig Marian s. Ludwika, k. 2 (1932), k. 6 (1933).

³ AUWr., Dział Kadr RK-120, Haisig Marian s. Ludwika, k. 2, 6.

⁴ AUWr., Dział Kadr RK-120, Haisig Marian s. Ludwika, k. 27.

Belgii, Niemiec i Włoch, gdzie zbierał materiały do pracy habilitacyjnej⁵. Rezultatem tych badań była ukończona w pierwszej redakcji praca *Studia nad sfragistyką i heraldyką miast polskich*. Badaniami objął 14 tysięcy pieczęci z ponad 4 tysięcy miast europejskich⁶. Dzięki temu powstała bardzo nowatorska rozprawa *Studia nad legendą pieczęci miejskiej*, jednak tylko drobna jej część ukazała się drukiem w 1953 r. we Wrocławiu.

Na stanowisku starszego asystenta pozostawał M. Haisig do wybuchu wojny. Po reorganizacji Uniwersytetu przez okupacyjne władze sowieckie zlikwidowany został Zakład Nauk Pomocniczych Historii, a M. Haisig pełnił początkowo (od stycznia 1940 r.) obowiązki starszego laboranta przy Katedrze Historii Średniowiecznej Powszechnej, a następnie kierownika Gabinetu Nauk Pomocniczych Historii⁷. Jednak wkrótce został zwolniony z pracy w następstwie prowadzonej przez władze redukcji etatów i zmuszony do podjęcia innej pracy zarobkowej. Początkowo pracował jako robotnik fizyczny. Po wkroczeniu Niemców do Lwowa nadal mieszkał i pracował w mieście najpierw jako ogrodnik, później śmieciarz, kamieniarz, brukarz, wreszcie nadzorca odcinka robót drogowych. Ostatecznie został zwolniony na skutek wypadku i złamania nogi. W początku 1942 r. otrzymał posadę kontrolera buchalterii w zarządzie domów we Lwowie i na tym etapie pracował do czasu ponownego wkroczenia Sowieców do miasta. Było to też okres, kiedy M. Haisig brał czynny udział w tajnym nauczaniu. Swoimi umiejętnościami wykonywania kopii pieczęci wspierał ruch oporu. W tym czasie odrzucił składaną przez Niemców propozycję przyjęcia niemieckiego obywatelstwa w zamian za „intratne propozycje”⁸. Po wkroczeniu Armii Czerwonej do Lwowa na początku sierpnia 1944 r. Haisig zgłosił się do pracy w Lwowskim Republikańskim Muzeum Historycznym USRR, gdzie otrzymał etat kierownika działu numizmatycznego. Dwa lata później zwolnił się z tej pracy i w połowie sierpnia 1946 r. przyjechał do Wrocławia.

Przybycie do Wrocławia otworzyło w życiu zawodowym M. Haisiga zupełnie nowy etap. Niemal od razu podjął pracę na Uniwersytecie Wrocławskim jako asystent w Katedrze Nauk Pomocniczych Historii⁹, zaś od lipca następnego roku był adiunktem w Katedrze Historii Średniowiecznej Powszechnej, na którym to stanowisku pozostawał do połowy 1951 r. W latach 1946-1947, dzięki stypendium Komisji Odbudowy Nauki Polskiej, M. Haisig kontynuował przerwana w okresie wojny pracę habilitacyjną. Jednocześnie już jesienią 1946 r. podjął pracę w organizującym się wówczas Muzeum Państwowym we Wrocławiu. Początkowo pełnił funkcję asystenta przy zbiorze sfragistycznym, później adiunkta Działu Historycznego, wreszcie w 1950 r. został kustoszem i pierwszym kierownikiem tegoż Działu¹⁰. Praca

⁵ AUWr., Dział Kadr RK-120, Haisig Marian s. Ludwika, k. 6.

⁶ Informacje z recenzji dorobku naukowego M. Haisiga autorstwa Kazimierz Jasińskiego z 1969 r. (AUWr., Dział Kadr RK-120, Haisig Marian s. Ludwika, k. 137).

⁷ AUWr., Dział Kadr RK-120, Haisig Marian s. Ludwika, k. 6.

⁸ W. Fabijański, Profesor Marian Haisig – uczony i człowiek, jakiego znałem, Wrocławskie Zapiski Numizmatyczne, 2001, nr 1-2, 2001, s. 13-14.

⁹ AUWr., Dział Kadr RK-120, Haisig Marian s. Ludwika, k. 6.

¹⁰ AUWr., Dział Kadr RK-120, Haisig Marian s. Ludwika, k. 6.

w Muzeum Śląskim (do 1950 r. Muzeum Państwowe) sprawiła, że M. Haisig mocno zaangażował się w akcje popularyzujące dzieje Śląska, jego kultury i sztuki w okresie piastowskim, co zaowocowało wieloma odczytami oraz popularno-naukowymi artykułami prasowymi w latach 1949-1953. Prowadzone przez niego badania nad numizmatyką śląską przyniosły w efekcie m.in. zorganizowaną w 1951 r. wystawę *Śląsk w monetach, medalach i pieczęciach*. W kolejnych latach, przy czynnej współpracy pracowników Uniwersytetu Wrocławskiego, zorganizował też wystawę historyczną *Dziesięć wieków Śląska*. Właśnie w czasie pracy w Muzeum Śląskim M. Haisig stał się jednym z najważniejszych, jeśli nie najważniejszym, organizatorem ruchu numizmatycznego na Dolnym Śląsku. Już w 1948 r. z inicjatywy M. Haisiga oraz Tadeusza Kołakowskiego powołano do życia Sekcję Numizmatyczną działającą przy Polskim Towarzystwie Archeologicznym we Wrocławiu. Pomimo że Sekcja ta istniała jedynie do 1952 r., jej prezes – M. Haisig, zdołał doprowadzić do wydania pod własną redakcją czterech numerów pisma „Zapiski Numizmatyczne”, którego tytuł nawiązywał do lwowskich tradycji¹¹. Szczególnego podkreślenia wymaga fakt, że organizowana we Wrocławiu przez M. Haisiga Sekcja była pierwszą organizacją numizmatyczną powstałą przy PTA po wojnie, zaś redagowane i wydawane przez niego „Zapiski” były pierwszym w powojennej Polsce czasopismem numizmatycznym¹². Również reaktywowanie Sekcji po okresie stalinowskiej zapaści (w 1961 r.) było zasługą M. Haisiga, który aż do 1981 r. pełnił nieprzerwanie funkcje prezesa, zaś w 1982 r. został Prezesem Honorowym Towarzystwa¹³.

Jesienią 1951 r. M. Haisig został zmuszony, w wyniku reorganizacji etatów, do rezygnacji z pracy na Uniwersytecie. Do 1953 r. pracował wyłącznie w Muzeum Śląskim i dopiero z początkiem 1954 r., w związku z organizacją Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN w Warszawie, podjął równocześnie pracę na stanowisku adiunkta w Zakładzie Numizmatyki IHKM PAN w Krakowie¹⁴. Na wniosek Rady Naukowej tego Instytutu Centralna Komisja Kwalifikacyjna w Warszawie przyznała w czerwcu 1954 r. M. Haisigowi tytuł docenta¹⁵. Na własną prośbę przeniósł się on w maju następnego roku z IHKM PAN do Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich na stanowisko kierownika nowo utworzonego Gabinetu Numizmatycznego i Sfragistycznego¹⁶, gdzie pracował do 1964 r.¹⁷ Mimo zmiany miejsca zatrudnienia pozostawał w stałym kontakcie z Instytutem Historii PAN w Warszawie, jako członek zespołu naukowo-badawczego zajmującego się od 1955 r. reedycją dorobku Joachima Lelewela.

¹¹ R. Pieńkowski, Prof. dr Marian Haisig, Wrocławskie Zapiski Numizmatyczne, 1996, nr 12, s. 5.

¹² H. Rusek, Zmarł prof. dr Marian Haisig (1908-1996), członek honorowy Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego, BN 1996, nr 3 (303), s. 53.

¹³ R. Pieńkowski, Członkowie Zarządu Wrocławskiej Sekcji Numizmatycznej w latach 1949-1999, Wrocławskie Zapiski Numizmatyczne, 1999, nr 1-2 (17-18), s. 13-15.

¹⁴ AUWr., Dział Kadr RK- 120, Haisig Marian s. Ludwika, k. 6.

¹⁵ AUWr., Dział Kadr RK- 120, Haisig Marian s. Ludwika, k. 6.

¹⁶ Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu (dalej cyt.: Arch. ZNiOW), Akta osobowe, M. Haisig, Be 50, k. 4-6; AUWr., Dział Kadr RK-120, Haisig Marian s. Ludwika, k. 6.

¹⁷ Arch. ZNiOW, Akta osobowe, M. Haisig, Be 50, k. 29-30, 48, 49, 51, 58.

W jego ramach M. Haisig przygotował reedycje wybranych pism numizmatycznych¹⁸. Owocem tej działalności był m.in. opublikowany w 1961 r. artykuł o znaczeniu Lelewela dla numizmatyki europejskiej¹⁹.

We wrześniu 1957 r. został ponownie zatrudniony na Uniwersytecie Wrocławskim, obejmując etat docenta na Wydziale Filozoficzno-Historycznym, w Katedrze Historii Społecznej i Gospodarczej kierowanej przez prof. Stanisława Inglota²⁰. Jednocześnie zrezygnował też ze stanowiska kustosa Działu Historycznego Muzeum Śląskiego. W 1963 r. M. Haisig otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego²¹, a w 1971 r. zwyczajnego²². Na emeryturę przeszedł w 1978 r., po czym już w połowie października tegoż roku podjął pracę na części etatu w (wówczas Wojewódzkim) Archiwum Państwowym we Wrocławiu, gdzie pracował do 1992 r.²³ Prof. M. Haisig zmarł we Wrocławiu 10 czerwca 1996 r. Pochowany został na cmentarzu Osobowickim. W pamięci współpracowników zapisał się jako osoba ujmująca swoją bezpośredniością²⁴, „był człowiekiem obowiązkowym i słownym, nigdy czasu zbyt nie marnował i nigdy spraw nie odkładał na ostatnią chwilę”²⁵. Jego życie prywatne też nie stanowiło wielkiej tajemnicy i chętnie opowiadał o sprawach domowych i rodzinnych. Z małżeństwa ze Stefanią Cordier miał trzech synów: Janusza, Wacława i Marka²⁶.

M. Haisig był członkiem wielu towarzystw naukowych: Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego²⁷, Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Legnicy, Polskiego Towarzystwa Historycznego, Polskiego Towarzystwa Heraldycznego oraz wspomnianego Towarzystwa Numizmatycznego, a wcześniej Sekcji Numizmatycznej działającej przy Polskim Towarzystwie Archeologicznym we Wrocławiu.

Dorobek naukowy M. Haisiga jest bardzo różnorodny, obejmuje prace analityczne, przyczynki, publikacje o charakterze syntetycznym – ściśle naukowym, ale także wiele prac popularno-naukowych przybliżających dzieje i kulturę „nowych” części Polski, które znalazły się jej granicach po 1945 r. Zainteresowania badawcze M. Haisiga koncentrowały się przede wszystkim wokół numizmatyki, sfragistyki i heraldyki, choć w jego dorobku naukowym odnaleźć można monografie miast, np. Legnicy z 1977 r., czy też noty biograficzne M. Gumowskiego, T. E. Modelskiego oraz prace z dziejów kultury materialnej. Wybitne osiągnięcia naukowe Haisinga polegały zarówno na świetnej znajomości źródeł, lecz również na nowatorskich wów-

¹⁸ AUWr., Dział Kadr RK-120, Haisig Marian s. Ludwika, k. 17.

¹⁹ M. Haisig, Znaczenie Lelewela dla numizmatyki europejskiej, KH 68, 1961, z. 4, s. 939-946.

²⁰ AUWr., Dział Kadr RK-120, Haisig Marian s. Ludwika, k. 6, 53, 55-56.

²¹ Arch. ZNiOW, Akta osobowe, M. Haisig, Be 50, k. 32-33; AUWr., Dział Kadr RK-120, Haisig Marian s. Ludwika, k. 120-122.

²² AUWr., Dział Kadr RK-120, Haisig Marian s. Ludwika, k. 6.

²³ R. Pieńkowski, Profesor dr Marian Haisig, Wrocławskie Zapiski Numizmatyczne, 2001, nr 1-2, s. 7; W. Fabijański, Profesor Marian Haisig (jak w przyp. 8), s. 12.

²⁴ W. Fabijański, Profesor Marian Haisig (jak w przyp. 8), s. 12.

²⁵ Tamże, s. 13.

²⁶ AUWr., Dział Kadr RK-120, Haisig Marian s. Ludwika, k. 2.

²⁷ AUWr., Dział Kadr RK-120, Haisig Marian s. Ludwika, k. 43. Był członkiem trzech komisji tego Towarzystwa: Komisji Śląskiej, Historii Sztuki, Historii Kultury Materialnej.

czas założeniach metodologicznych i metodycznych zmierzających do powiązania nauk pomocniczych historii z całością procesu historycznego. Zwrócił na to uwagę już w 1957 r. Gerard Labuda, pisząc o M. Haisigu, że „znajduje się on na własnej drodze, wyprowadzając sfragistykę z załłka dyscypliny opisowej i formalistycznej na szerokie pole historyczne”²⁸. Dokładnie to samo można powiedzieć o badaniach Haisiga z zakresu numizmatyki czy heraldyki.

Mimo że M. Haisig przygotował pracę magisterską poświęconą *Dziejom mennicy lwowskiej*, to jednak dopiero po wojnie ukazały się jego pierwsze publikacje poświęcone numizmatyce. Wiele lat później drobne studium poświęcił też mennicy legnickiej²⁹ oraz chojnowskiej³⁰. W 1949 r. w „Zapiskach Numizmatycznych”, których był redaktorem, opublikował artykuł *Dawna moneta w dziejach kultury i sztuki*³¹ oraz drugi na temat mennicy królewskiej³². W kolejnych latach opisywał też różnorodne znaleziska monet z terenu Śląska³³, jak też z innych obszarów Polski³⁴. Niewielkie studium popularne poświęcił monecie na Opolszczyźnie³⁵, a w kolejnych latach przygotował wiele innych drobnych prac dotyczących numizmatyki, które ukazywały w „Biuletynie Numizmatycznym”³⁶ lub „Wiadomościach Numizmatycznych”³⁷. Podobnie jak kilka lat wcześniej, kiedy w programowym artykule nakreślił kierunki badań sfragistycznych (o czym niżej), tak w 1965 r. opisał stan badań nad śląską numizmatyką kruszcową i wskazał dalsze postulaty badawcze w tym zakresie³⁸. Własnym wstępem opatrzył też zredagowane przez siebie nowe wydanie *Monet śląskich średniowiecza* autorstwa

²⁸ G. Labuda, (rec.) M. Haisig, Herb m. Świdnicy, „Sobótka” 13, 1948, SZ 1, 1957, s. 318.

²⁹ M. Haisig, Z dziejów mennicy legnickiej, Szkice legnickie 5, 1969, s. 21-42.

³⁰ M. Haisig, Mennica chojnowska, w: Gmina Chojnów, szkice i materiały, red. R. Gałkiewicz, Chojnów 1993, s. 77-87; M. Haisig, Mennica chojnowska, Chojnów 2000.

³¹ M. Haisig, Dawna moneta w dziejach kultury i sztuki, Zapiski Numizmatyczne, nr 2-3, 1949, s. 1-4.

³² M. Haisig, W mennicy królewskiej A. D. 1657, Zapiski Numizmatyczne, 1949, nr 4, s. 3-6.

³³ M. Haisig, Nowe znaleziska monet na Śląsku, BN 1954, nr 3 (25), s. 41; tenże, Skarb monet z Brzegu Dolnego nad Odrą, BN 1954, nr 1 (23), s. 29; uzupełnieniem tegoż był artykuł: tenże, Znaleźisko brakteatów śląskich we wsi Wał Śl. Pow. Wołów, BN 1954, nr 3 (25), s. 2-6; tenże, Denary wczesnośredniowieczne z Opola-Ostrówka na Śląsku, WN 2, 1958, s. 25-30; tenże, Skarb groszowy z Grodzca, pow. Złotoryja, WN 13, 1969, s. 159-169; tenże, Skarb srebrnych groszy ze Środy Śląskiej, w: Komunikat Wewnętrzny Oddziału Wrocławskiego PTAiN, 1985, nr 3, s. 6; nr 4, s. 1-2; 1986, nr 1, s. 1-2; tenże, Skarb srebrnych groszy ze Środy Śląskiej z połowy XIV w., Acta Universitatis Wratislaviensis, No 980, Historia 70, 1990, s. 103-109.

³⁴ M. Haisig, Znaleźisko rzymskich denarów ze wsi Zubowice pow. Tomaszów Lubelski, Sprawozdania Państwowego Muzeum Archeologicznego 3, 1950, s. 93-108; tenże, Skarb rzymskich denarów z Chmielewa Piastowskiego, pow. Opatów, WA 18, 1951/1952, z. 3-4, s. 291-322; tenże, Wczesnośredniowieczne skarby srebrne ze Śląska, w: tenże, R. Kiersnowski, J. Reyman, Wczesnośredniowieczne skarby srebrne z Małopolski, Śląska, Warmii i Mazur, Wrocław 1966, s. 33-66; tenże, Denary Władysława Łokietka z zamku w Chęcinach, w: Komunikat Wewnętrzny Oddziału Wrocławskiego PTAiN, 1979, nr 2, s. 1.

³⁵ M. Haisig, Dawna moneta na Opolszczyźnie, Trybuna Opolska, dod. tyg. nr 12, 1953, s. 2.

³⁶ M. Haisig, Moneta śląska na wystawie historycznej we Wrocławiu, BN 1954, nr 3 (25), s. 40.

³⁷ M. Haisig, Najstarszy Kwartnik Śląski?, WN 10, 1966, s. 193-196.

³⁸ M. Haisig, Pieniądz kruszcowy na Śląsku do połowy XVIII w. Stan badań i postulaty badawcze, Sobótka 1, 1966, s. 2-23.

Ferdinanda Friedensburga opublikowane w 1967 r.³⁹ Podsumowanie doświadczeń numizmatycznych okresu powojennego nakreślił Haisig w obszernym tekście zatytułowanym *25 lat ruchu numizmatycznego w Polsce Ludowej (1945-1969)*, który ukazał się w 1972 r.

Najwcześniejsza publikacja naukowa M. Haisiga dotyczyła sfragistyki i poświęcona była *Nieznanej najdawniejszej pieczęci ławniczej m. Lwowa* (wydano ją drukiem w 1935 r.⁴⁰), kolejna zaś – pieczęci m. Sandomierza⁴¹. Zaledwie kilka lat później opublikował następną pracę na temat pieczęci, zatytułowaną *Sfragistyka szlachecka doby średniowiecza w świetle archiwów lwowskich*, która ukazała się w serii Prac Zakładu Nauk Pomocniczych Historii Uniwersytetu Jan Kazimierza we Lwowie⁴². Dalsze publikacje z tej dziedziny nauk pomocniczych historii musiały czekać na edycję aż do 1947 r., kiedy ukazała się *Sfragistyka i heraldyka miast polskich w świetle dotychczasowych badań*⁴³. W następnym roku M. Haisig opublikował kilka artykułów poświęconych pieczęciom, m.in. *Motywy średniowiecznej architektury w sfragistyce miejskiej*⁴⁴, *Zbiory sfragistyczne Muzeum Państwowego we Wrocławiu*⁴⁵. Z kolei kwestie związane z inwentaryzacją zbiorów pieczęci w zasobach archiwalnych były przedmiotem wystąpienia M. Haisiga na ogólnopolskiej archiwistycznej konferencji naukowej *Polska na ziemiach odzyskanych. Przeszłość i teraźniejszość*, która odbyła się we Wrocławiu w 1985 r.⁴⁶ Pokłosem przygotowanej przez niego wystawy w Muzeum Śląskim była publikacja wydana w 1951 r. *Śląsk w monetach, medalach i pieczęciach*⁴⁷. Rok później ukazała się praca, do której materiały zbierał M. Haisig jeszcze przed wybuchem wojny, porządkując zbiory sfragistyczne Zakładu Nauk Pomocniczych Historii i przygotowując swoją rozprawę doktorską. Publikacja nosiła niemal identyczny tytuł jak jego rozprawa doktorska: *Bolesław Podczaszyński, sfragistyk i archeolog*, a wydana została w trzecim tomie „Biblioteki Archeologicznej”. Geneza najważniejszej rozprawy z tego okresu, czyli *Studiów nad legendą pieczęci*

³⁹ Pierwotne wydanie: F. Friedensburg, *Die Schlesienschen Münzen des Mittelalters*, Breslau 1931; M. Haisig wspierał się też na innej publikacji tego autora: F. Friedensburg, *Schlesien Münzgeschichte in Mittelalter*, w: *Codex diplomaticus Silesiae*, t. XII, XIII, XXIII, Breslau 1887-1904.

⁴⁰ M. Haisig, *Nieznana najdawniejsza pieczęć ławnicza m. Lwowa*, MH 14, 1935, nr 7-8, s. 248, 715.

⁴¹ M. Haisig, *Nieznana, średniowieczna pieczęć miasta Sandomierza*, MH 17, 1938, nr 9, s. 185-187.

⁴² M. Haisig, *Sfragistyka szlachecka doby średniowiecza w świetle archiwów lwowskich*, z przedmową T. Modelskiego, Lwów 1938.

⁴³ M. Haisig, *Sfragistyka i heraldyka miast polskich w świetle dotychczasowych badań*, *Nauka i Sztuka* 6, 1947, s. 77-95.

⁴⁴ M. Haisig, *Motywy średniowiecznej architektury w sfragistyce miejskiej*, w: *Rozprawy i materiały z Historii Sztuki i Kultury Materialnej* (Biblioteka Archeologiczna, t. 2), Wrocław 1948, s. 20-44.

⁴⁵ M. Haisig, *Zbiory sfragistyczne Muzeum Państwowego we Wrocławiu*, *Archeologia* 2, 1948, s. 219-220.

⁴⁶ Owocem wystąpienia była krótki komunikat: M. Haisig, *Z problematyki inwentaryzacji zbiorów sfragistycznych w archiwach dolnośląskich*, *Archejon* 83, 1987, s. 155-156.

⁴⁷ Podobny charakter ma folder *Wrocław bił własną monetę*, wydany we Wrocławiu w 1966 r. w związku z wystawą zorganizowaną przez Muzeum Historyczne Miasta Wrocławia z okazji obchodów Dni Wrocławia, gdzie nazwisko autora znalazło się na końcu i to zapisane z błędem: Haising.

miejskiej, wydanej we Wrocławiu w 1953 r., związana jest również z okresem lwowskim pracy naukowej M. Haisiga i stanowi fragment przygotowywanej przez niego rozprawy habilitacyjnej. Natomiast programowy w zakresie sfragistyki charakter nosi jego artykuł z 1959 r., który obok wyliczenia osiągnięć nauki polskiej w tej dziedzinie po mistrzowsku wskazywał dalsze kierunki badań i kreślił ich szeroką perspektywę⁴⁸. Jeszcze w tym samym roku wydał M. Haisig artykuł poświęcony zespołowi pieczęci, znajdującemu się w zbiorach Muzeum Śląskiego ze wskazaniem na ich przydatność w historycznych badaniach naukowych, jak również artystycznych⁴⁹. Zabierał on też głos w sprawie godła i insygniów rektorskich Uniwersytetu Wrocławskiego⁵⁰.

W 1960 r. opublikowany został, długo oczekiwany, polski podręcznik do sfragistyki. Jego autorami byli Michał Gumowski, Sylwiusz Mikucki i właśnie M. Haisig, który przygotował część zatytułowaną *Sfragistyka ogólna*⁵¹.

Ważne miejsce w dorobku naukowym M. Haisiga zajmują prace poświęcone heraldyce miejskiej na Śląsku, który po wojnie stał się jego „nowym domem”. W 1948 r. ukazały się rozważania poświęcone herbom Świdnicy⁵² i Wrocławia⁵³. W nurcie badań heraldyki miejskiej pozostają też inne publikacje dotyczące herbów i pieczęci miast: Poznania⁵⁴, Kalisza⁵⁵, Nysy⁵⁶, Częstochowy⁵⁷, Gdańska⁵⁸, Legnicy⁵⁹, Głogowa⁶⁰, Wyszogrodu⁶¹, Lubina⁶², ponownie Wrocławia⁶³, Oła-

⁴⁸ M. Haisig, Osiągnięcia i postulaty w zakresie sfragistyki polskiej, SZ 4, 1959, s. 153-168.

⁴⁹ M. Haisig, Zbiory sfragistyczne Muzeum Śląskiego. Ich aspekty naukowo-badawcze i artystyczne, Rocznik Sztuki Śląskiej 1, 1959, s. 131-139.

⁵⁰ M. Haisig, Godło i insygnia rektorskie Uniwersytetu Wrocławskiego, w: Z życia Uniwersytetu (jednodniówka na 40-lecie), Wrocław 15 listopada 1985, s. 13.

⁵¹ M. Haisig, Sfragistyka ogólna, w: Sfragistyka, Warszawa 1960, s. 57-168.

⁵² M. Haisig, Herb miasta Świdnicy, Sobótka 3, 1948, s. 265-291.

⁵³ M. Haisig, Herb miasta Wrocławia – jego symbolika i geneza, Nauka i Sztuka 8, 1948, s. 153-168. W tym miejscu wspomnieć można też o innej jeszcze publikacji: tenże, Wrocławskie pieczęcie, medale i monety, w: Wrocław, jego dzieje i kultura, Warszawa 1978.

⁵⁴ M. Haisig, Pieczęcie i herb miasta Poznania, w: Dziesięć wieków Poznania, t. 1, Poznań 1956, s. 322-329.

⁵⁵ M. Haisig, Sfragistyka Kalisza, w: Osiemnaście wieków Kalisza, t. 1 Poznań 1960, s. 207-241.

⁵⁶ M. Haisig, Nysa w świetle dawnej pieczęci, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego, Historia IV, seria A, nr 29, 1960, s. 7-25.

⁵⁷ M. Haisig, Herb miasta Częstochowy. Jego geneza i symbolika, Ziemia Częstochowska. 6-7, 1967, s. 180-190.

⁵⁸ M. Haisig, Gdańsk w monetach, medalach i pieczęciach, w: Gdańsk, jego dzieje i kultura, Warszawa 1969, s. 453-468.

⁵⁹ M. Haisig, Herb miasta Legnicy. Jego geneza i symbolika, Szkice legnickie 5, 1969, s. 5-20.

⁶⁰ M. Haisig, Herb miasta Głogowa. Jego geneza i symbolika, w: Ze studiów nad średniowiecznym Głogowem i Krosnem, Zielona Góra 1970, s. 83-93.

⁶¹ M. Haisig, Herb miasta Wyszogrodu i jego dokumentacja, Notatki Płockie 16, 1971, s. 43-45.

⁶² M. Haisig, Dawne pieczęcie i herb miasta Lubina, Szkice legnickie 6, 1971, s. 99-109; tenże, Dawne pieczęcie i herb miasta Lubina, w: Kalendarz Ziemi Lubińskiej, Lubiń 1985, s. 42-46.

⁶³ M. Haisig, Herb miasta Wrocławia, w: Kalendarz Wrocławski, Wrocław 1981, s. 252-257; tenże, Emblemat „W” w herbie Wrocławia, Archeion 73, 1982, s. 77-80; tenże, Jeszcze o herbie miasta Wrocławia, w: Kalendarz Wrocławski, Wrocław 1988, s. 275-276; tenże, Herb Wrocławia w ikonografii

wy⁶⁴, Jawora⁶⁵, Chojnowa⁶⁶, Kowar⁶⁷, Środy Śląskiej⁶⁸, Ząbkowice Śląskich⁶⁹, Boguszo-wa-Gorców⁷⁰, Oleśnicy⁷¹, Dzierżoniowa⁷² oraz miast Ziemi Kłodzkiej⁷³. W nur-cie badań heraldycznych, jak i numizmatycznych znajdują się też prace M. Haisiga poświęcone godłu Polski⁷⁴. M. Haisig był również autorem ponad stu recenzji na-ukowych publikowanych w przede wszystkim kwartalniku „Sobótka”, „Zapiskach Numizmatycznych” oraz „Archeologii” i „Studiach Źródłoznawczych”.

Owoce pracy dydaktycznej M. Haisiga na Uniwersytecie Wrocławskim było wypromowanie ponad 100 magistrantów i 4 doktorów. Za swoją działalność nauko-wą, dydaktyczną i społeczną odznaczony został Złotym Krzyżem Zasługi i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski w 1971 r., zaś w 1978 r. Złotym Medalem Uniwersytetu Wrocławskiego. W trakcie zjazdu Absolwentów Instytutu Historycz-nego Uniwersytetu Wrocławskiego 10 września 1988 r. odbyła się uroczystość odno-wienia doktoratu prof. M. Haisiga. Aktu promocji dokonał prof. Z. Kwaśny⁷⁵. W tym też roku na czterdziestolecie wrocławskiej sekcji numizmatycznej PTAiN wybity zo-stał w brązie, posrebrzany medal ku czci prof. M. Haisiga z jego wizerunkiem na awersie i podobiznami średniowiecznych monet na rewersie, zaprojektowany przez Stanisławę Wątróbską⁷⁶.

Jako muzealnik M. Haisig pragnął, aby jak najwięcej dóbr kultury znalazło swo-je właściwe miejsce przechowywania. Uczestniczył m. in. w pracach komisji, któ-ra zajmowała się w 1950 r. przekazaniem księgozbioru inkunabułów i starodruków

monet i medali miejskich XIV-XVII w., w: 40 lat wrocławskiej sekcji numizmatycznej 1949-1989, red. Z. Piwko, Wrocław 1989, s. 49-58.

⁶⁴ M. Haisig, Herb miasta Oławy, Kurier Oławski, Oława 1984; tenże, Herb miasta Oławy, Acta Uni-versitatis Wratislaviensis No 829, Historia 52, 1985, s. 15-21.

⁶⁵ M. Haisig, Herb miasta Jawora w świetle dokumentacji historycznej, Jawor 1987, s. 1-12.

⁶⁶ M. Haisig, Herb miasta Chojnowa w świetle dokumentacji historycznej, Chojnów 1988; M. Hai-sig, Herb miasta Chojnowa w świetle dokumentacji historycznej, w: Chojnów dawniej i dziś. Szkice i ma-teriały, Chojnów-Wrocław 1992, s. 114-122.

⁶⁷ M. Haisig, Herb miasta, w: Kowary. Szkice z dziejów miasta, t. 1, 1988, s. 57-62.

⁶⁸ M. Haisig, Herb Środy Śląskiej w świetle dokumentacji historycznej, Acta Universitatis Wratisla-viensis No 980, Historia 70, 1990, s. 71-76.

⁶⁹ M. Haisig, Herb miasta Ząbkowice Śląskie, Acta Universitatis Wratislaviensis No 1112, Historia 74, 1989, s. 133-137.

⁷⁰ M. Haisig, Boguszków-Gorce - herb miasta i jego historyczna dokumentacja, Kronika Wałbrzyska, 1989, nr 6, s. 175-176.

⁷¹ M. Haisig, Herb Oleśnicy i jego geneza, Zapiski Oleśnickie, 1992, nr 1 (1), s. 5-11.

⁷² M. Haisig, Herb miasta Dzierżoniowa w świetle dokumentacji historycznej, w: Dzierżoniów. Za-rys monografii miasta, red. S. Dąbrowski, Wrocław 1998, s. 78-80.

⁷³ M. Haisig, Herby miast Ziemi Kłodzkiej, Zeszyty Muzealne Ziemi Kłodzkiej, 1992, nr 4, s. 23-34.

⁷⁴ M. Haisig, Herby dynastyczne Piastów i początki godła państwowego Polski, w: Piastowie w dziejach Polski, red. R. Heck, Wrocław 1974, s. 149-166; M. Haisig, Śląski rodowód Państwowego Godła Polski, Wrocław 1993; tenże, Śląski rodowód Państwowego Godła Polski, w: Kalendarz Wroc-ławski, Wrocław 1995, s. 172-174.

⁷⁵ AUWr., NN-0733/8, Haisig Marian, 1988, k. 1-9 + foto.

⁷⁶ Podobizna medalu zob.: E. Kościak, Wspomnienie o Profesorze Marianie Haisigu, Szkice Legnic-kie 18, 1996, s. 196.

z zamku w Brzegu do zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej⁷⁷. Zapewne takie właśnie intencje spowodowały też, że w 1987 r. przekazał do Zbiorów Zamku Królewskiego w Warszawie denary Władysława Łokietka, które były jego własnością⁷⁸. W opinii współczesnych M. Haisig uznawany był „najznakomitszym polskim sfragistyką”⁷⁹, lecz również heraldykiem i numizmatykiem.

Piotr Pokora

⁷⁷ AUWr., Dział Kadr RK-120, Haisig Marian s. Ludwika, k. 48.

⁷⁸ E. Kościk, Profesor Marian Haisig jako uczony, Sobótka 1997, z. 3-4, s. 252.

⁷⁹ Opinia zaczerpnięta z recenzji dorobku naukowego M. Haisiga autorstwa Kazimierza Jasińskiego z 1969 r. (AUWr., Dział Kadr RK-120, Haisig Marian s. Ludwika, k. 139).